

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 6 від 20.02, 2019 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«Філософія релігії»

підготовки бакалавра

Галузь знань 0203 «Гуманітарні науки»

Напрямок підготовки 6.020301 «Філософія»

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Філософія релігії» підготовки бакалавра, галузі знань 0203 «Гуманітарні науки», напряму підготовки 6.020301 «Філософія»

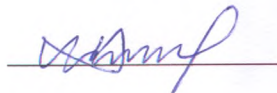
Розробник: Кондратик Л. Й., професор, доктор філософських наук, професор кафедри філософії та релігієзнавства

Рецензент: Возняк С. С., доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та хореографічного мистецтва

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 7 від 21 січня 2019 р.

Завідувач кафедри:

Борейко Ю. Г.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 8 від 4.02 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

Шваб А. Г.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Галузь знань, напрямок підготовки Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	0203 «Гуманітарні науки» 6.020301 «Філософія» бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 180 / 6		Рік навчання - 4-й Семестр - 8-й Лекції – 30 год. Семінарські – 34 год. Самостійна робота – 104 год. Консультації – 12 год.
ІНДЗ: немає		Форми контролю: 8-й семестр - екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Філософія релігії» є нормативним курсом з підготовки бакалавра філософії.

Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студентів компетенцій щодо визначення предметної сфери філософії релігії; окреслення специфіки філософсько-релігійного знання через визначення відносин між філософією релігії і теологією (богослов'ям); знання основних форм філософії релігії; аналізу базової проблематики філософії релігії. Дана дисципліна є засадничою в системі професійної філософської освіти, що покликана сформувати і структурувати філософсько-релігійне бачення, яке ґрунтується передусім на аналізі сучасного стану філософії релігії.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Після вивчення навчальної дисципліни «Філософія релігії» студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- ✓ предметна сфера філософії релігії;
- ✓ головні положення праць видатних представників філософії релігії;

- ✓ якісні відмінності різних форм, шкіл, напрямів філософії релігії;
- ✓ самостійне опрацювання першоджерел – праць видатних представників філософії релігії;
- ✓ реферування першоджерел відомих представників філософії релігії;
- ✓ розрізнення основних вчень філософії релігії за текстами, змістом основних ідей та характерними особливостями методу;
- ✓ оперування категоріями, поняттями, термінами, що складають науковий апарат філософії релігії;
- ✓ зіставлення теоретичних положень тих чи тих представників філософії релігії, віднаходження спільного й відмінного у їхніх концепціях;
- ✓ аналіз теорій філософії релігії, враховуючи соціальний та культурний контекст часу, до якого вони належать;
- ✓ критичне оцінювання наукового здобутку окремих вчень та реального внеску у розвиток філософії релігії;

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Філософія релігії» включає два змістових модулі:

Змістовий модуль 1. Філософія релігії як філософське релігієзнавство.

Змістовий модуль 2. Філософія релігії як філософська теологія.

Змістовий модуль 1. Філософія релігії як філософське релігієзнавство

Тема 1. Загальна характеристика філософського релігієзнавства.

Предметна галузь філософського релігієзнавства. Філософське релігієзнавство і теологія. Філософське релігієзнавство і наукове релігієзнавство. Релігійне знання як пріоритетний об'єкт філософського релігієзнавства. Задачі філософського релігієзнавства.

Тема 2. Релігійний досвід

Релігійний досвід в осмисленні християнської теології. Оформлення філософсько-релігієзнавчої проблематики релігійного досвіду. Завдання філософського дослідження релігійного досвіду. Описова характеристика релігійного досвіду. Епістемологічний статус релігійного досвіду.

Тема 3. Релігійна віра

Релігійна віра у філософському осмисленні: віра атрибутивна характеристика людської свідомості. Віра в теологічному розумінні. Віра, надія, любов – орієнтири духовності. Віра у її відношенні до знання і практики.

Тема 4. Філософський аналіз мови релігії та епістемологія релігійного знання

Співвідношення лінгвістичного і епістемологічного дослідження у філософії релігії. Епістемологічний статус релігійного знання.

Тема 5. Критика релігії і філософія

Критика релігії як цілісний феномен. Загальні характеристики філософської критики релігії. Історичні форми філософської критики релігії. Критика релігії у ХХ – поч. ХХІ ст.

Змістовий модуль 2. Філософія релігії як філософська теологія

Тема 6. Філософська теологія як автономне філософське богопізнання

Теоретичні принципи автономного філософського богопізнання. Основні задачі. Критерії оцінки автономних філософських вчень про Бога. «Природна теологія». Нетрадиційні і новаторські філософсько-теологічні пошуки.

Тема 7. Філософські способи доказів або підтвердження буття Бога

Характер і функції доказів буття Бога і вказівок на існування Бога. Традиційні докази буття Бога. Пошуки новаторських способів доказового підтвердження існування Бога.

Тема 8. Філософські концептуалізації «сутності» Бога

Філософсько-теїстичне поняття Бога. Філософський процес – теїзм. Інші філософські концепції «сутності» Бога. Академічне релігієзнавство про «сутність» Бога.

Тема 9. Християнська теологія і філософія

Що таке теологія? Проблеми теоретичного обґрунтування теології. Теоретичне обґрунтування теології через відношення до науки. Фундаментально-теологічні проблеми теоретичного статусу теології. Догматики і філософія. Історична характеристика догматичної теології. Догматика і філософська метафізика.

Тема 10. Філософсько-релігійна антропологія

Загальні характеристики філософсько-релігійної антропології в контексті теоретичної антропології знання. Теоретична програма філософсько-релігійної антропології. *Сучасні філософсько-релігійні концепції*. Філософсько-релігійний образ людини у Макса Шелера. Обґрунтування християнського образу людини у філософській антропології Ганса Едуарда Хенгстенберга. Теоморфний образ людини в антропологічній концепції Емеріха Корета. *Фундаментал-теологічна антропологія*. Відкритість людини світу як його боговідкритість в антропології Вольфгарта Панненберга. «Філософсько-теологічна антропологія» Карла Ранера.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усьог о	у тому числі					Конт р. роб.
		Лек .	Практ. (Семін.)	Лаб .	Кон с.	Сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Філософія релігії як філософське релігієзнавство							
Тема 1. Загальна характеристика філософського релігієзнавства	14	2	2			10	
Тема 2. Релігійний досвід	22	4	2		2	14	
Тема 3. Релігійна віра	14	2	2			10	
Тема 4. Філософський аналіз мови релігії та епістеміологія релігійного знання	20	4	4		2	10	
Тема 5. Критика релігії і філософія	18	2	4		2	10	
Разом за змістовим модулем 1	88	14	14		6	54	
Змістовий модуль 2. Філософія релігії як філософська теологія							
Тема 6. Філософська теологія як автономне філософське богопізнання	10	2				8	
Тема 7. Філософські способи доказів або підтвердження буття Бога	22	2	4		2	14	
Тема 8. Філософські концептуалізації «сутності» Бога	20	4	4		2	10	
Тема 9. Християнська теологія і філософія	20	4	6			10	
Тема 10. Філософсько-релігійна антропологія	20	4	6		2	8	
Разом за змістовим модулем 2	92	16	20		6	50	
Всього годин:	180	30	34		12	104	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Філософія релігії як напрям релігієзнавства.
2. Філософія релігії як частина філософії.
3. Можливість пізнання релігії та її структур.
4. Об'єкт, суб'єкт та акт пізнання в епістеміології релігії.
5. Поняття релігійної істини.
6. Основні характеристики релігійного знання.
7. Парадоксальність релігійної віри.
8. Проблема віри в осмисленні Канта. Класифікація віри.
9. Формування класичних доказів буття Бога.
10. З'ясуйте основні аргументи Ансельма Кентерберійського щодо онтологічного доказу буття Бога.
11. Особливості критики Кантом доказів буття Бога.
12. З'ясуйте основні положення теорії природженості ідеї Бога.
13. Загальні положення філософії релігії Гегеля.
14. Основні проблеми аналітичної філософії релігії.
15. Католицька та протестантська теології у їх взаємодії з філософським знанням ХХ ст.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий контроль знань відбувається у вигляді усного іспиту, який складається з 2-х змістовних модулів і не передбачає виконання індивідуального завдання.

Оцінювання за формами контролю:

Поточний контроль(мах = 40 балів)		Модульний контроль(ма х = 60 балів)		Всього
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	

T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	30	30	100
2	2	2	5	5	-	6	6	6	6			

Виконання модульних робіт відбувається в письмовій формі і передбачає, що студент:

- аналізує теоретичні питання і дає вичерпні відповіді на них;
- логічно і послідовно викладає матеріал;
- обґрунтовує філософські напрями і концепції та пов'язує їх із сьогоденням.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 – 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 – 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аринин Е. И. (2014). Академическое введение в основные концепции и термины: учеб. пособие для студентов специальности и направления «Религиоведение». Владимир. Гос. Университет им. А. Г. И Н. Г. Столетовых. Владимир: Изд – во ВлГУ, 407 с.
2. Вальверде К. (2000). Философская антропология. Пер. с исп. Г. Вдовиной. М.: Христианская Россия, 412 с.

3. Гегель Г. В. Ф. (1975). Философия религии. В 2 т. Т. 1. Общ. ред. А. В. Гулыги. Пер. с нем. М. К. Левиной. М.: Мысль, 532 с.
4. Гегель Г. В. Ф. (1977). Философия религии. В 2 т. Т. 2. М.: Мысль, 573 с.
5. Губман Б. Л. (1988). Современная католическая философия: человек и история: Учеб. пособие. М.; Высш. Шк., 190 с.
6. Дейвіс Б.(1996). Вступ до філософії релігії . Пер. з англ. К.: Основи, 269 с.
7. Жильсон Э. (1999). Философ и теология. Пер с фран. К. Демидова. М.: Гнозис, 192 с.
8. Кант И. (1994). Критика чистого разума. Пер. с нем.Н. Лосского сверен и отредактирован Ц. Г. Арказаняном и М. И. Иткиным. Примеч. Ц. Г. Арказаняна. М.: Мысль, 591 с.
9. Кимелев Ю. А.(1989). Современная западная философия религии. М.: Мысль, 285 с.
10. Кимелев Ю. А (1998). Философия религии: Систематический очерк. М.: Изд-ий Дом «NOTA BENE, 424 с.
11. Красников А. Н., Гаврилина Л. М. Элбьякан Е. С. (2003). Проблемы философии религии и религиоведения: учеб. пособие. Калининград: Изд-во КГУ, 153 с.
12. Лукьянов А. В., Пушкарева М. А. (2002). Немецкая классическая философия религии: учеб. пособие. Изд-во БашГУ: Уфа, 230 с.
13. Митрохин Л. Н. (1993). Философия религии. М.: Республика, 416 с.
14. Томпсон М. (2001). Философия религии. Пер. с англ. Ю. Бушуевой М.: ФАИР – ПРЕСС, 384 с.
15. Философия религии: альманах 2006 – 2007 (2007). Ин-т философии РАН. М.: Наука, 498 с.
16. Философия религии: альманах 2008 – 2009 (2010). Отв. ред. П. К. Шокин. Ин-т философии РАН. М.: Языки славянских культур, 528 с.
17. Философия религии: альманах 2010 – 2011 (2011). Отв. ред. П. К. Шокин. Ин-т философии РАН. М.: Наука, 536 с.
18. Ясперс К. (1994). Смысл и назначение истории. Пер с нем. 2-е изд. М.: Республика, 527 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предметна галузь філософського релігієзнавства. Задачі філософського релігієзнавства.
2. Філософське релігієзнавство і теологія.
3. Філософське релігієзнавство і наукове релігієзнавство.

4. Релігійне знання як пріоритетний об'єкт філософського релігієзнавства.
5. Релігійний досвід в осмисленні християнської теології.
6. Оформлення філософсько-релігієзнавчої проблематики релігійного досвіду. Завдання філософського дослідження релігійного досвіду.
7. Описова характеристика релігійного досвіду.
8. Епістемологічний статус релігійного досвіду.
9. Релігійна віра у філософському осмисленні: віра атрибутивна характеристика людської свідомості.
10. Віра в теологічному розумінні.
11. Віра, надія, любов – орієнтири духовності.
12. Віра у її відношенні до знання і практики.
13. Співвідношення лінгвістичного і епістемологічного дослідження у філософії релігії.
14. Епістемологічний статус релігійного знання.
15. Критика релігії як цілісний феномен.
16. Загальні характеристики філософської критики релігії.
17. Історичні форми філософської критики релігії.
18. Критика релігії у XX – поч. XXI ст.
19. Теоретичні принципи автономного філософського богопізнання.
20. Основні задачі автономного філософського богопізнання.
21. Критерії оцінки автономних філософських вчень про Бога.
22. «Природна теологія».
23. Нетрадиційні і новаторські філософсько-теологічні пошуки.
24. Характер і функції доказів буття Бога і вказівок на існування Бога.
25. Традиційні докази буття Бога. Пошуки новаторських способів доказового підтвердження існування Бога.
26. Філософсько-теїстичне поняття Бога.
27. Філософський процес – теїзм.
28. Інші філософські концепції «сутності» Бога.
29. Академічне релігієзнавство про «сутність» Бога.

30. Що таке теологія? Проблеми теоретичного обґрунтування теології.
31. Теоретичне обґрунтування теології через відношення до науки.
32. Фундаментально-теологічні проблеми теоретичного статусу теології.
33. Догматика і філософія.
34. Історична характеристика догматичної теології.
35. Догматика і філософська метафізика.
36. Загальні характеристики філософсько-релігійної антропології в контексті теоретичної антропології знання.
37. Теоретична програма філософсько-релігійної антропології.
38. Сучасні філософсько-релігійні концепції.
39. Філософсько-релігійний образ людини у Макса Шелера.
40. Обґрунтування християнського образу людини у філософській антропології Ганса Едуарда Хенгстенберга.
41. Теоморфний образ людини в антропологічній концепції Емеріха Корета. Фундаментал-теологічна антропологія.
42. Відкритість людини світу як його боговідкритість в антропології Вольфгарта Панненберга.
43. «Філософсько-теологічна антропологія» Карла Ранера.